

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Приймальна комісія

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова приймальної комісії
ДВНЗ «УжНУ», ректор

_____ проф. Володимир СМОЛАНКА

_____ 2025 р.

ПРОГРАМА
фахового іспиту
для вступників на навчання для здобуття ОС магістр
за спеціальністю *Н1 «Агрономія»*
(вступ на основі НРК6 / НРК7)

РОЗРОБЛЕНО

Фаховою атестаційною комісією зі
спеціальності *Н1 «Агрономія»*

Голова комісії _____ проф. Олена САВІНА

Ужгород – 2025

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма фахового вступного випробування для вступників на навчання за спеціальністю *НІ «Агрономія»* (на основі здобутого освітнього ступеня «бакалавр», освітнього ступеня «магістр», освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст») складена у відповідності до нормативних документів МОН України щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти та згідно рекомендацій, затверджених наказами Міністерства освіти і науки України від 23 січня 2004 року за № 48, від 20 жовтня 2004 року за № 812, від 20 січня 2005 року за № 30 від 30 грудня 2005 року за № 774.

Програма складена за навчальними програмами основних нормативних фундаментальних дисциплін, затвердженими Рішеннями Вченої Ради біологічного факультету і містить перелік питань, знання яких є обов'язковим для вступників на навчання за спеціальністю *НІ «Агрономія»*.

Відповідно до цього, укладачі визначили за доцільне включити до програми найважливіші загальнотеоретичні питання з усіх біологічних дисциплін, передбачених навчальними планами зі спеціальностей *НІ «Агрономія»* у поєднанні з іншими спеціальностями, які формують фундамент біологічних знань. При цьому враховано специфіку кожної дисципліни, міжпредметні зв'язки та регіональні особливості флори і фауни України, а також те, що екзамен має відповідати вимогам Болонського процесу.

Мета вступного випробування полягає у з'ясуванні рівня теоретичних знань і практичних умінь і навичок, необхідних для опанування нормативних і варіативних дисциплін за програмою підготовки фахівця за спеціальністю.

Вимоги до здібностей і підготовленості абітурієнтів. Для успішного засвоєння дисциплін передбачених навчальним планом для підготовки за освітнім ступенем «Магістр» абітурієнти повинні мати базову вищу освіту за спеціальностями *НІ «Агрономія»* у поєднанні з іншими спеціальностями, які формують фундамент агрономічних знань та здібності до оволодіння знаннями, уміннями і навичками в галузі Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина.

Абітурієнт під час екзамену повинен показати:

- глибоке розуміння теоретичних основ агрономії;
- вміння використовувати теоретичні знання та навички для розв'язання практичних завдань в галузі сільського господарства.
- вільне володіння науковою термінологією, знання технологій вирощування сільськогосподарських культур, засвоєння знань екологічно обґрунтованого використання біоресурсів в контексті інтенсивного землеробства.
- знання сучасного світового досвіду ефективного розвитку сільського господарства.

Характеристика змісту програми.

Зміст програми структурований за дисциплінами, які входять до програми підготовки фахівців освітнього ступеня «Бакалавр» за спеціальністю «Агрономія». По кожній дисципліні наведені теми, які розкривають зміст цих дисциплін.

2. ПЕРЕЛІК ФАХОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН, З ЯКИХ ПРОВОДИТЬСЯ ВСТУПНЕ ВИПРОБУВАННЯ

Землеробство, Механізація, електрифікація та автоматизація сільськогосподарського виробництва, Рослинництво, Стандартизація і управління якістю продукції рослинництва, Агрофармакологія, Агрометеорологія, Ґрунтознавство з основами геології, Фітопатологія, Агрохімія, Основи наукових досліджень в агрономії, Селекція та насінництво сільськогосподарських культур, Технологія зберігання та переробки продукції рослинництва, Плодівництво, Овочівництво, Виноградарство.

3. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ІСПИТ

1. Загальнобіологічні основи агрономії

1. Будова і функції вегетативних та генеративних органів покритонасінних рослин. Систематика рослин. Розмноження покритонасінних рослин.
2. Морфологія і анатомія комах. Розмноження комах і типи розвитку. Комахи-шкідники сільськогосподарських культур. Методи регуляції чисельності комах-шкідників сільськогосподарських культур.
3. Екологія, як наука про надорганізмові біологічні системи. Характеристика основних абіотичних факторів та адаптації до них живих організмів.
4. Характеристика надорганізмових біосистем (популяція, біоценоз, агроценоз), їх структура, функціонування та механізми саморегуляції.
5. Класифікація природних ресурсів, сучасні проблеми їх охорони та раціонального використання.
6. Традиційні методи селекції рослин: індивідуальний та масовий добір, віддалена гібридизація, створення інбридних ліній, гетерозисна селекція рослин. Сучасні методи селекції рослин.

2. Основи землеробства

1. Фактори життя рослин і закони землеробства. Закон рівнозначності та незамінності факторів життя. Закон мінімуму, оптимуму, максимуму та закон сукупності дії факторів життя рослин.
2. Біологічні особливості бур'янів. Бур'яни як індикатори оточуючого середовища. Класифікація бур'янів.
3. Боротьба з бур'янами. Класифікація заходів боротьби з бур'янами.
4. Наукові основи сівозмін. Основні поняття і визначення - сівозміна, структура посівних площ, монокультура, беззмінні, повторні, проміжні культури.
5. Наукові основи обробітку ґрунту. Основні поняття та визначення. Технологічні операції обробітку ґрунту та наукові основи їх застосування.
6. Система обробітку ґрунту під ярі культури. Зяблевий обробіток ґрунту і його теоретичні основи.
7. Система обробітку ґрунту під озимі культури.
8. Сучасні зональні системи землеробства. Наукове обґрунтування зональних систем землеробства. Сучасні інтенсивні системи землеробства.

3. Основи механізації

1. Сільськогосподарські машини та знаряддя.
2. Роль та місце механізації в сільськогосподарському виробництві.
3. Технологічні карти вирощування та збирання сільськогосподарських культур.
4. Ґрунтообробні машини і механізми.
5. Сільськогосподарська техніка для догляду за посівами і насадженнями та хімічного захисту.
6. Машини та механізми для збирання зернових, овочевих, кормових і плодово-ягідних культур.
7. Робочі органи зерноочисних машин.
8. Машини для закритого ґрунту. Типи закритого ґрунту і класифікація машин. Закладання садів, ягідників і виноградників.
9. Машини для підготовки ґрунту і садіння саджанців.
10. Обробіток ґрунту в міжряддях, пристовбурних та міжстовбурних смугах: садові плуги, виноградникові плуги-розпушувачі, культиватори, дискові борони, фрези та ін. Будова, робочий процес, регулювання.

4. Основи рослинництва

1. Зернові культури (ярі та озимі). Ботанічний склад та екологічно-біологічні особливості. Агротехніка вирощування.
2. Зернові бобові культури. Поняття про систематику зернобобових культур, їх ботанічні та біологічні особливості. Народногосподарське значення.
3. Бульбоплоди. Ботанічна характеристика. Хімічний склад кореня. Морфологія та біологія розвитку. Особливості біології.
4. Коренеплоди технічні, овочеві та кормові. Цукрові буряки.
5. Олійні культури. Загальна характеристика. Технологія вирощування.
6. Ефіроолійні та прядивні культури. Загальна характеристика. Технологія вирощування.
7. Біологічні особливості та технологія вирощування ярої пшениці.
8. Біологічні особливості та технологія вирощування озимої пшениці.
9. Біологічні особливості та технологія вирощування кукурудзи.
10. Біологічні особливості та технологія вирощування соняшнику.
11. Біологічні особливості та технологія вирощування картоплі.
12. Біологічні особливості та технологія вирощування коноплі.
13. Тютюн, махорка, хміль. Загальна характеристика. Технологія вирощування.

5. Стандартизація і управління якістю продукції рослинництва

1. Проблема якості продукції і стандартизація. Категорії стандартів.
2. Форми вираження оцінки показників якості. Поняття про метрологію.
3. Методи визначення показників якості продукції рослинництва. Класифікація показників якості продукції.
4. Міжнародна система стандартизації ISO. Основні задачі та функції.
5. Стандартизація продукції рослинництва. Стандарти на насіння сільськогосподарських культур.

6. Стандартизація зерна та продуктів його переробки.
7. Нормування показників якості продукції плодів та овочів.
8. Технічні умови на основну плодоовочеву продукцію (помідори, картопля, цибуля, морква, яблука, виноград, вишня)

6. Фітофармакологія

1. Поняття про агрономічну токсикологію. Загальні відомості про пестициди і вимоги до них.
2. Класифікація пестицидів за призначенням. Класифікація за способом надходження до організму (кишкові препарати, контактні препарати, системні, внутрішньо рослинні препарати, фуміганти та препарати комплексної дії).
3. Класифікація пестицидів за хімічним складом. Гігієнічна класифікація пестицидів.
4. Гігієнічна регламентація застосування пестицидів.
5. Методи захисту сільськогосподарських культур від шкідливих організмів та оцінка ефективності заходів із захисту рослин.
6. Основні критерії ефективності заходів по захисту рослин. Біологічна, господарська та економічна ефективність.
7. Джерела і причини забруднення навколишнього середовища пестицидами.
8. Резистентність шкідливих організмів до пестицидів і шляхи запобігання їй.
9. Токсичність пестицидів, поняття про токсикологію. Фактори, що впливають на токсичність пестицидів.
10. Способи застосування пестицидів та їх фізико-хімічні основи. Препаративні форми препаратів.

7. Агromетeоролoгія

1. Сонце і види потоків сонячної радіації. Сонячна радіація і рослини.
2. Поняття про суму ефективних температур та її використання в сільському господарстві.
3. Погода. Погодні умови та спостереження за ними. Клімат, фактори, що його визначають.
4. Заморозки. Види заморозків та методи боротьби з ними.
5. Агromетeоролoгічнa хaрaктеристикa і заходи боротьби із посухами та суховіями. Причини та закономірності виникнення посух. Види посух.
6. Заходи боротьби з посухами: зрошення, географічна розірваність посівів, парування полів, полезахисне лісорозведення.
7. Гідротермічний коефіцієнт, його значення для сільського господарства.
8. Хaрaктеристикa мeтeофaктoрів, які мають значення для рослинництва.
9. Прилади для вимірювання показників основних метеофакторів.

8. Ґрунтознавство з основами геології

1. Фактори ґрунтоутворення. Роль живих організмів (мікроорганізмів, рослин, тварин) та інших факторів у ґрунтоутворенні.
2. Будова і морфологічні ознаки ґрунтового профілю.

3. Джерела утворення гумусу в ґрунті. Склад і властивості гумусових речовин. Вплив зовнішніх мов на перетворення органічних залишків і склад гумусу.
4. Роль гумусу у ґрунтоутворенні і формування родючості ґрунту.
5. Агрофізичні властивості ґрунту - механічний склад, структура, питома вага, об'ємна вага ґрунту.
6. Фізико-механічні властивості ґрунту (пластичність, набухання, зв'язність, прилипання, зрілість).
7. Реакція ґрунту, його кислотність і лужність. Буферні властивості ґрунту. Хімічний склад, вміст поживних елементів та родючість ґрунтів. Види родючості ґрунту. Хімічна меліорація ґрунтів.
8. Класифікація процесів ґрунтоутворення. Гумусоутворення, гумусонакопичення, торфоутворення, оглеєння, опідзолення, вилуговування, засолення, болотоутворення та інші процеси, що відбуваються при ґрунтоутворенні.

9. Сільськогосподарська фітопатологія

1. Неінфекційні та інфекційні хвороби рослин. Збудники інфекційних хвороб рослин.
2. Імунітет рослин до інфекційних хвороб. Фактори імунітету.
3. Хвороби та шкідники зернових культур, їх коротка характеристика.
4. Хвороби та шкідники кукурудзи, їх коротка характеристика.
5. Хвороби та шкідники квасолі, їх коротка характеристика.
6. Хвороби та шкідники соняшника, їх коротка характеристика.
7. Хвороби та шкідники капустяних овочевих культур, їх коротка характеристика.
8. Хвороби та шкідники помідора та інших плодових овочевих культур родини Пасльонових.
9. Хвороби та шкідники гарбузових культур, їх коротка характеристика.
10. Хвороби, шкідники моркви та інших коренеплодів.
11. Хвороби та шкідники картоплі, їх коротка характеристика.
12. Хвороби та шкідники зерняткових плодових культур.
13. Хвороби та шкідники кісточкових плодових культур.
14. Хвороби та шкідники ягідних культур.

10. Агрохімія

1. Класифікація поживних елементів. Органогени, макро-, мікро- і ультрамікроелементи, їх роль в життєдіяльності рослинного організму.
2. Класифікація добрив за походженням. Класифікація добрив за агрономічним призначенням або характером дії. Класифікація добрив за місцем і способом отримання. Класифікація добрив за конструкцією.
3. Азотні добрива, фосфорні добрива, калійні добрива.
4. Комплексні добрива. Їх класифікація за числом поживних речовин і способом виробництва. Рідкі комплексні добрива. Мікродобрива.
5. Зберігання і змішування мінеральних добрив.

6. Органічні добрива. Гній. Фекалії. Торф. Сапропель. Зелене добриво. Способи внесення органічних добрив у ґрунт.
7. Бактеріальні препарати. Технологія інокуляції насіння бактеріальними препаратами.
8. Вапнування кислих ґрунтів. Визначення ступеня потреб ґрунтів у вапнуванні. Види вапнякових добрив. Способи внесення вапнякових матеріалів у ґрунт.
9. Гіпсування засолених ґрунтів. Взаємодія гіпсу з ґрунтом і його вплив на властивості ґрунту. Матеріали, що застосовуються для гіпсування ґрунтів. Способи внесення гіпсу в залежності від глибини залягання солонцевого горизонту.

11. Основи наукових досліджень в агрономії

1. Основні поняття про польовий дослід. Принципи побудови наукового експерименту.
2. Принципи планування обліків і спостережень у дослідках та вимоги до них.
3. Методи розміщення повторень і варіантів дослідів. Стандартні методи, систематичний метод, рендомізовані повторення.
4. Строки проведення обліків і спостережень. Методика основних агрономічних спостережень.
5. Складання робочої схеми закладання дослідів.
6. Техніка перенесення схеми дослідів у поле. Інструменти і пристосування. Етапи закладання дослідів.
7. Особливості технологічних операцій. Спеціальні роботи на дослідній ділянці.
8. Досліди по сортовипробуванню.

12. Селекція та насінництво сільськогосподарських культур

1. Селекція рослин і основні напрями розвитку. Вчення про сорт і вихідний матеріал для селекції.
2. Методи селекції. Гетерозис та апоміксис у селекції рослин. Роль добору в селекції рослин. Методи оцінки селекційного матеріалу.
3. Технологія селекційного процесу основних польових культур. Державне сортовипробування.
4. Наукові основи насінництва та сортові властивості насіння.
5. Організація селекційного процесу овочевих.
6. Основи селекції плодових. Організація селекційного процесу плодових культур.
7. Технологія виробництва насіння основних культур.
8. Гетерозис у селекції овочевих перехреснозапильних.
9. Основи селекції плодових. Організація селекційного процесу плодових культур.

13. Технологія зберігання та переробки продукції рослинництва

1. Класифікація наукових принципів зберігання харчових продуктів. Біоз, анабіоз, ценоанабіоз, абіоз.
2. Фізичні способи консервування продукції.
3. Фізико-хімічні способи консервування. Консервування сушінням. Способи сушіння. Консервування кухонною сіллю і цукром.
4. Біохімічні способи консервування. Квашення.
5. Хімічні способи консервування. Консервування етиловим спиртом, кислотами, антибіотиками, газами, маринування.
6. Зберігання насіння і зерна. Фізичні властивості зернової маси. Біохімічні процеси, що відбуваються в зерні при зберіганні. Післязбиральне дозрівання. Причини, умови та стадії самозігрівання зерна. Профілактика процесів зігрівання.
7. Хімічний склад зерна. Сушіння зерна. Класифікація сховищ для зберігання зерна.
8. Хімічний склад цукрових буряків як сировини для промисловості. Технологічний процес виробництва цукру із цукрового буряка.
9. Технологічний процес виробництва крохмалю із картоплі і зерна кукурудзи.
10. Технологічний процес виробництва питного спирту із зерно-картопляної сировини.
11. Хімічний склад зерна сої і характеристика продуктів її переробки.
12. Зберігання картоплі.

14. Основи плодоовочівництва і виноградарства

1. Біологія винограду, плодових та овочевих культур.
2. Систематика і загальна характеристика родини Виноградових. Рід *Vitis*, його біологічні особливості, значення і поширення.
3. Біологічна і виробнича характеристика порід плодових.
4. Особливості будови і розвитку виноградної рослини, овочевих та плодових культур. Будова і розвиток кореневої системи.
5. Морфологічна і анатомічна будова суцвіття, плодів і насіння винограду, плодових і овочевих культур.
6. Способи вегетативного розмноження винограду, їх виробниче значення; їх теоретичні основи.
7. Теоретичні основи обрізки винограду. Завдання обрізки. Методи розрахунку величини оптимального навантаження. Принципи формування кущів, основні їх типи.
8. Проект, обґрунтування проектного завдання закладання виноградника. Вибір ділянки; вимоги до рельєфу, ґрунту, підґрунтів, підґрунтових вод. Основні меліоративні роботи.
9. Теоретичні основи живлення виноградної рослини. Удобрення винограду.
10. Збирання врожаю винограду. Способи попереднього визначення величини врожаю, ступеня зрілості ягід і термінів збирання, кондиції і

стандарти. Сучасна технологія збирання технічних сортів ручним і машинним способами.

11. Культура столового винограду. Кращі районовані сорти для місцевого споживання, вивозу і зберігання.
12. Вимоги овочевих культур до умов навколишнього середовища та їх оптимізація у відкритому і закритому ґрунті
13. Особливості підготовки ґрунту під овочеві культури. Вимогливість овочевих культур до якості обробітку ґрунту.
14. Сівозміни та культурозміни з овочевими культурами. Принципи і особливості побудови сівозмін. Необхідність чергування культур у сівозміні.
15. Капустяні овочеві рослини. Види і різновидності капусти, їх значення і поширення.
16. Коренеплідні овочеві рослини. Морква. Технологія вирощування та збір урожаю.
17. Цибулинні овочеві рослини. Види цибулі, їх значення і поширення. Ріпчаста цибуля. Загальна характеристика та біологічні особливості.
18. Часник. Загальна характеристика та біологічні особливості. Технологія вирощування та збір урожаю.
19. Пасльонові овочеві культури. Помідор. Морфобіологічна характеристика. Технологія вирощування у відкритому ґрунті. Збір урожаю, районовані сорти.
20. Овочеві рослини родини Гарбузових. Огірок. Морфологічні та біологічні особливості. Технологія вирощування у відкритому ґрунті.
21. Багаторічні овочеві культури. Щавель, ревінь та хрін. Морфологічна характеристика, біологічні особливості, сорти. Агротехніка, збір урожаю.
22. Скоростиглі листові овочеві культури. Морфологічна характеристика, біологічні особливості, сорти та агротехніка вирощування салату посівного.
23. Поняття про ріст і плодоношення плодових рослин. Вікові періоди.
24. Закладання плодових бруньок, цвітіння, запилення і плодоношення. Фенофази періодів вегетації і спокою. Періодичність плодоношення. Вплив факторів зовнішнього середовища на життєдіяльність плодових рослин.
25. Групування плодових рослин (зерняткові, кісточкові, горіхоплідні та інші), садівництво Закарпатської області.
26. Проектування плодових насаджень. Оцінка і вибір ділянки. Організація території. Підготовка ґрунту під сад. Закладання плодового саду. Основні типи садів та їх економічна оцінка.
27. Формування і обрізування плодових дерев. Засоби, прийоми і строки обрізування. Завдання і принципи формування крони. Основні типи крон і особливості їх формування в окремих порід.
28. Удобрення ґрунту та підживлення плодових дерев. Значення елементів мінерального живлення.
29. Збирання і товарний обробіток плодів. Агротехнічні умови і строки збирання урожаю.
30. Культура ягідних рослин. Суниця, основні відомості про поширення, значення і біологію суниці. Вирощування посадкового матеріалу. Закладання плантацій, вирощування і збір урожаю.

- 31.Смородина. Ботанічна характеристика і біологічні особливості. Сорти чорної, червоної і білої смородини. Виробництво посадкового матеріалу та закладання ягідників. Вирощування смородини та збирання урожаю.
- 32.Малина. Ботанічна характеристика та біологічні особливості малини. Сорти малини. Виробництво посадкового матеріалу та закладання нових плантацій. Вирощування малини та збирання урожаю.
- 33.Нові для Закарпаття ягідні культури: актинідія, лимонник китайський, жимолость їстівна, бузина їстівна, обліпиха, шефердія срібляста, їстівні форми лоху та ін. їх біологічні і господарські властивості, перспективи вирощування в умовах Закарпаття.

4. СТРУКТУРА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТУ

Програми і форми вступних випробувань є єдиними для всіх осіб, що беруть участь у конкурсі, незалежно від того, в якому ЗВО і коли було здобуто вищу освіту за попереднім рівнем/ступенем.

Для перевірки підготовки вступників екзамен проводиться в усній формі, де питання складені відповідно до цієї програми.

Екзаменаційний білет з фахового випробування складається з 4 питань сформульованих у формі теоретичного питання.

Екзаменаційні білети містять питання однакового рівня складності та є рівнозначними.

Фахове вступне випробування на здобуття ОС «магістр» оцінюється за шкалою від 100 до 200 балів. Відповідно до структури екзаменаційного білета, максимальна кількість балів, яка може бути отримана за відповіді на питання, становить 100 балів (максимально по 25 балів за правильну відповідь). Тривалість підготовки вступника до відповіді – 1 академічна година.

5. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Відповідь за кожне теоретичне питання білету оцінюється у **25 балів**.

Оцінка в балах	Пояснення
21 – 25	Вступник демонструє глибоке розуміння і вільне володіння теоретичним матеріалом, обізнаність з літературою, може навести приклади і пояснити зміст понять і результатів, викладення є грамотним, логічним і вичерпним.
16– 20	Вступник демонструє розуміння значної частини теоретичного матеріалу, може навести приклади і пояснити зміст понять і результатів, викладення є грамотним і логічним, з незначними неточностями.

11 – 15	Вступник в цілому орієнтується в теоретичному матеріалі, може навести приклади і пояснити зміст частини понять і результатів, викладення є неповним, містить неточності.
06 – 10	Вступник не в достатній мірі орієнтується у значній частині теоретичного матеріалу, не може пояснити зміст основних понять і результатів, викладення містить численні неточності.
0 – 05	Вступник не орієнтується у значній частині теоретичного матеріалу, допускає суттєві помилки, не може пояснити зміст понять і результатів.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Агрохімічний аналіз: Підручник / М. М. Городній, А. П. Лісовал, А. В. Бикін та ін. / За ред. М. М. Городнього. – 2-ге видання. – К.: Арістей, 2005. – 476 с.
2. Алімов Д. М., Шелестов Ю.В. Технологія виробництва продукції рослинництва: Підручник. – К.: Вища школа, 1995. – 271 с.
3. Барабаш О.Ю. Овочівництво. - К.: Вища школа, 1994.
4. Барабаш О.Ю., Тараненко Л.К., Сич З.Д. Біологічні основи овочівництва. – К.: Арістей, 2005
5. Білоконь Я.Ю., Окоча А.І. Трактори і автомобілі.-К: Урожай,2002.- 318 с.
6. Бондаренко М.Г., Демешук В.А. Комплектування і використання машино-тракторного парку в рослинництві: Підручник.: К.: Вища шк., 1995. 237 с.
7. Веселовський І.В., Манько Ю.П., Козубський О.Б. Довідник по бур'янах. —К.: Урожай, 1993. —208с.
8. Войтюк Д.Г., Гаврилюк Г.Р. Сільськогосподарські машини.- К.: Каравела, 2004. —552с.
9. Гапоненко В.С., Войтюк Д.Г. Сільськогосподарські машини.- К.: Урожай, 1993.-447 с. (З використанням ілюстрацій).
- 10.Глагола І.А. Виноградарство Закарпаття. - Ужгород, 1994.
- 11.Гнатенко О.Ф., Петренко Л.Р., Капшик М.В., Вітвицький С.В. Практикум з ґрунтознавства. – К.: НАУ, 2002. – 230 с.
- 12.Голінка П.І. Структура фотосинтетичного апарату винограду. - Ужгород, 2001.
- 13.Гордієнко В.П. та ін. Землеробство. - К.: Вища школа, 1991.
- 14.Гордієнко В.П.та ін. Землеробство. —К.: Вища шк., 1991.—268с.
- 15.Гордієнко В.П., Недвига М.В., Осадчий О.С., Осінній М.Г. Основи ґрунтознавства і землеробства. —К., 2000. —389с.
- 16.Горова Т.К., Яковенко К.І. Сучасні методи селекції овочевих і баштанних культур.- Харків.- 2001.- 627 с.

- 17.Городній М. М., Бикін А. В., Нагаєвська Л. М. Агрохімія: Підручник. – К.: видавництво ТОВ «Алефа», 2003. – 786 с.
- 18.Грицаєнко А.О. Плодівництво. - К.: Урожай, 2000.
- 19.Гудзь В.П., Примаєк Д.І., Будьонний Ю.В. Землеробство. - К.: Урожай, 1996.
- 20.Гудзь В.П., Примаєк І.Д., Будьонний Ю.В. Землеробство. —К.: Урожай, 1996.—384с.
- 21.Гужов Ю.Л. Генетика і селекція сільському господарству.-К. «Радянська школа».- 1987.- 211с.
- 22.Гужов Ю.Л. Генетика і селекція сільському господарству.-К. «Радянська школа».- 1987.- 211с.
- 23.Гуляєв Г.В., Дубынин О.П. Селекція і насінництво польових культур з основами генетики.- “Вища школа”.- 1976.- С.4-293.
24. Довідник із захисту рослин / За ред. М.П.Лісового. — К.: Урожай, 1999. —711с.
- 25.Дудник М.О. Виноградарство. - Одеса: Поліграф, 2000.
- 26.Зінченко О.І. та ін. Біологічне рослинництво. – К.: Вища школа, 1996.
- 27.Іваненко П.П., Приліпка О.В. Закритий ґрунт. – К.: Урожай, 2001
- 28.Каблучко Г.А., Гапоненко Б.К., Сніжко В.Л., Негода В.І. Плодівництво. - Київ: Вища школа, 1990.
- 29.Кириченко Л.С., Мережко Н.В. Основи стандартизації, метрології та управління якістю: Навчальний посібник. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2001 – 446 с.
- 30.Коваленко М.С. Вирощування нових овочевих культур. - К.: Урожай, 1997.
- 31.Куртин Н.П., Петак Г.М. Основи наукових досліджень в агрономії. – Ужгород, 2001. – 73 с.
- 32.Лихацький В.І. та ін. Овочівництво. Біологічні особливості і технологія вирощування овочевих культур. - К.: Урожай, 1996.
- 33.Лихацький В.І. та ін. Овочівництво. Теоретичні основи овочівництва та культивацийні споруди. - К.: Урожай, 1996.
- 34.Марков І.Л. Практикум із сільськогосподарської фітопатології. - К.: Урожай, 1998.-272 с.
- 35.Марютін Ф.М., Білик М.О., Пантєєв В.К. Фітопатологія: навчальний посібник/За ред. проф. Ф.М.Марютіна.-Харків: Еспада, 2008.-552 с.
- 36.Методика наукових досліджень в агрономії: навч. посібник / Е.Р.Ермантраут, М.А. Бобро, Т.І. Гопцій та ін. // Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. – Х., 2008. – 64 с.
- 37.Негруль А.М., Гордеева М.Н., Калмыкова П.И. Ампелография с основами виноградарства. - М.: Высшая школа, 1979.
- 38.Нечитайло В.А., Баданіна В.А., Гриценко В.В. Культурні рослини України. Навчальний посібник. – Київ: Фітосоціоцентр, 2005. – 351 с.
- 39.Нечитайло В.А., Липа О.Л. Систематика вищих рослин. - К.: Вища школа, 1993.
- 40.Ніколайчук В.І., Білик П.П. Ґрунтознавство. Частина І (утворення, склад, властивості ґрунтів) – Ужгород «Патент», 2000 – 238.
- 41.Ніколайчук В.І., Білик П.П., Матвієць О.Г., Кишко К.М. Ґрунтознавство. Частина II Генезис, класифікація та сільськогосподарське використання ґрунтів – Ужгород, 2004 – 284 с.

42. Ніколайчук В.І., Надь Б.Б. Курс лекцій генетики з основами селекції. - Ужгород: Патент, 1997.
43. Основи наукових досліджень в агрономії: Підручник / В.О. Єщенко, П.Г. Копитко, В.П. Опришко, П.В. Костогриз: За ред. В.О. Єщенка. – К.: Дія. – 2005. – 288 с.
44. Основи стандартизації, управління якістю та сертифікації продукції рослинництва: Посібник / Г.І. Подпрятів, В.І. Войцехівський, Л.М. Мацейко та ін.; за ред. Г.І. Подпрятіва. – К.: Вид-во Арістей. – 2004. – 615 с.
45. Пересипкін В.Ф. Сільськогосподарська фітопатологія. - К.: Аграрна освіта, 2000.-416 с.
46. Пестициди і технічні засоби їх застосування / За ред. М.Д. Євтушенка, Ф.М. Марютіна. — Харків, 2001. — 347 с.
47. Петак Г.М. Практикум з технології зберігання та переробки плодів і овочів. – Ужгород. – 1998. – 98 с.
48. Петрова З.О. Садово-городні ділянки. - Ужгород: Карпати, 1993.
49. Подпрятів Г.І., Скалецька А.Ф., Сеньков А.М. Технологія зберігання і переробки продукції рослинництва: Практикум.– К.: Вища освіта, 2004.
50. Примак І.Д., Вергунов В.А. та ін. Несприятливі метеорологічні умови в землеробстві: захист від них культурних рослин. – К.: Кондор, 2006. 314 с.
51. Ратомська З.С. Механізація сільського господарства. – Львів.: Оріяна-Нова, 2000.- 137 с.
52. Рослинництво з основами програмування врожаю / О.Г. Жатов, Л.Т. Глущенко, Г.О. Жатова та ін.; За ред. О.Г. Жатова. – К.: Урожай, 1995. – 256 с.
53. Садовська Н.П., Петак Г.М. Лекції з фітопатології: навчальний посібник (кафедра плодовоовочівництва і виноградарства УжНУ). – Ужгород, 2006.- 257 с.
54. Технологія зберігання і переробки продукції рослинництва / Г.І. Подпрятів, Л.Ф. Скалецька, Л.М. Сеньков та ін. – К.: Мета, 2002.
55. Топольний Р.П., Петrenchенко В.Р., Яров В.М. Ґрунтознавство з основами геології. – Каменець-Подільський: АБЕТКА, 2000. – 116 с.
56. Уинклер А.Дж. Виноградарство США. – М.: Колос, 1966.
57. Ушкаренко В.О. Зрошуване землеробство. —К.: Урожай, 1994. —328с.
58. Фітофармакологічний довідник / За ред. М.Д. Євтушенка, Ф.М. Марютіна. — Харків, 2000. — 512 с.
59. Фітофармакологія: Підручник / М.Д. Євтушенко, Ф.М. Марютін, В.П. Туренко та ін.; За ред. професорів М.Д. Євтушенко, Ф.М. Марютіна. – К.: Вища освіта, 2004. – 432 с.
60. Шелестов Ю.В. Рослинництво з основами селекції і насінництва.-К. «Вища школа». – 1982. – С.316-386.